HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ורבי אליעזר. אמר לך האי לאו קל וחומר הוא דשבות מצוה עדיפא משבות דרשות הלכך יום טוב דשמחתו רשות גזרו על שבות שלא אבל שבת דחמיא מלאכה שבו משום מצוה היא לא גזרו חכמים בה על השבות לדחות את המצוה: **שלאחר שחיטה.** מיחוי קרביו ואע"ג דאיתעביד ליה עורך גבוה: **לא ידחו בו'.** בתמיה למיעבד צורכי גבוה: **דמה לי.** כלומר דין הוא כן ומה לי לתמוה שהרי דאתתה שחיטה כבר את שבת במצותה הלכך הואיל וניתנה לדחות כבר לא גזרו בה שוב על שבות הצריך: **בריצה.** אמר ליה האי טעמא שמא ימצא זבח פסול: **ופריה.** ואמר ליה מ"כ משחט נמי לא נשחוט: **בשחיטה השבתני.** דבר שחוק וגיחוך שאמרת או חילוף ומה אם הזאה שהיא שבות אינה דוחה שחיטה לא כל שכן שלא תדחה ובאת לעקור את מה שכתוב בו במועדו ויודע היית שאין זה ק"ו: **אל תכפירני.** אל תכפור במה שלימדתני הזאה אע"פ שהיא שבות אינה דוחה ולכך דנתי קל וחומר זה לפניך אע"פ שאינו[1] כדאי אלא כדי שתשיש אל לבך אחרי שבא זה לדון שחיטה הזוהה מכלל דבהזאה פשיטא ליה דלא דחיא מתוך כך חזרו מה שלימדתני דלא דחיא ותחזור בך ממה שאתה אומר ועליה אני דן: **בשעת הדין.** בשעה זו שאנו דנין עליה: **ומאחר דאגמריה.** ר' אליעזר גופיה דלא דחיא מאי טעמא פריך ואמר עליה אני דן: **הזאה דתרומה.** הבא להזות עליו ליטהר כדי לאכול תרומה אגמריה דלא דחיא שבת דהא הפרשת תרומה גופא לא דחיא שבת: **הזאה עמא מם כו'.** אלמא דבהזאת פסח השיבו וקאמר אינה דוחה שבת אלמא דאגמריה ר' אליעזר דאינה דוחה מדפשיטא ליה כולי האי: **אלא ודאי הזאה פסח אגמריה.** ומאי גזירת שבות איכא בהזאה גזירה שמא יעבירנה בידו וכשהיה דן עליה עם ר' עקיבא שכח דבר זה מלמודו והכי נמי אמרינן בע"ז בפרק כל הבלמים (דף מו:) ר' אליעזר אמריה איעקר ליה ואתא ר' עקיבא לאדכוריה גמריה: **דוחין את הפסח.** אפי' מלאכה גמורה בפס' שבת (דף קב.): **היכא דגברא חזי.** כגון להביא איזמל למילה דרך רשות הרבים שכבר התיעוק ראוי למול אבל היכא דגברא לא חזי כגון האי טעמא לא רמיא חיובא עליה ואין אנו מכשירי מצוה: **אמר רבה לדברי רבי אליעזר.** דאמר כל היכא דגברא לא חזי ליכא חיובא עליה: **קטן בריא.** דבלאו רחיצה ראוי למול: **מחמין לו חמין.** בשבת קודם מילה: **להברותו.** להיות בריא וחזק: **קטן חולה.** שכל זמן שלא ירחצוהו בחמין לא ירחה למול ואם ירחצוהו ירחה למילה: **הכל אצל מילה חולין הן.** כל זמן שלא נרחצו בחמין ואפילו לרבי אליעזר צריך להיות לו מחמי חמין מערב שבת: **איסיביה אביי ערל.** גדול שלא מל ערב הפסח: **ענוש כרת.** בשביל שהיה ראוי לתקן מו' שעות מזמן דשחיטת הפסח ולמעלה ולא ניתקן ולא דמי לטמא ושהיה בדרך רחוקה שאין יכולין לתקן באותן שם שעות ומיקמי הכי לא רמיא חיובא עלייהו. אלמא אע"ג דלא חזיא רמיא מצוה עליה היכא דאפשר למיתקן והזאה נמי מדהה הכי דהא רמיא עליה ליתקן לך. ואי קשיא הא דקיימא לן (לקמן דף צב.) הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר ולריך הזאה שלישי ושביעי ואפילו מל אינו ראוי הא מוקמינן להיא בערל גברא שנתגייר בפרק האשה[6]: הכי גרסינן **אמר רבה קסבר ר' אליעזר אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ:** וכל

בשעת הדין. כלומר אל תחשדני בכופר על מה שלמדתני, אתה למדתני הזאה שבות ואינה דוחה את השבת. אמר עולא ר' **אליעזר הזאה דתרומה** למדו, כלומר אם היה כהן טמא מת שחל שביעי שלו להיות בשבת אין מזין עליו בשבת לאכול בתרומה לערב, ומותרים ר' עקיבא מהזאה דתרומה להזאה דפסח. ופריך ר' אליעזר אימר דאמרינן הזאה דפסח דחיא שבת דהא פסח עצמו דוחה שבת, תאמר בהזאה דתרומה שאין תרומה עצמה דוחה שבת. והביא רבה ברייתא מפורשת דר' עקיבא

ו) [תוספתא רפ"ה], ז) ע"ז דף מו:, ג) סוכה דף מב: ר"ה דף כט: מגילה דף ד: [ביצה דף ח:], ד) [לקמן דף לד:], ה) לקמן פ: [פפ"ה. ל: לג. לב: זבחים כב:], ו) בס"ת: שאיני, ז) [לקמן לב.], ח) מכאן שייך לע"ב,

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אם דמו וכו' שלאחר שחיטה את השבת: (ב) שם ד"ה הזאה וכו' וקאמר ליה ר"ע או חילוף:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה שמא. ויחזור וישמא. עיין פרק ד' מ"ו דפרה ובמתניתין דף ק"ס תוד"ה מחומר:

מוסף תוספות

א. ולא בעית לחלק אלא משום דשמא ימצא זבח פסול משחט נמי לא לשחוט וכי תימא הכי נמי משום דאי אפשר הקטר חלביו יוכיח הלכך פריך ליה שפיר. תוס' שאנץ. ב. אע"פ שיש לחלק דהאי חזי והאי לא חזי, אלא ודאי ר' עקיבא לא חייש להאי טעמא כלל. שם. ג. הלכך אתא קרא למימר דמיחייב. שם.

רבינו חננאל

תניא אמר ר' אליעזר ומה אם דחו מכשירי מצוה של אחר שחיטה כגון מיחוי קרביו והקטרת אימוריו את השבת שכבר נעשת המצוה, לא ידחו מכשירי מצוה שלפני שחיטה כגון חתיכת יבלתו וכיוצא בה שעדיין לא נעשת המצוה. אמר ר' (יהושע) [עקיבא] מכשירי מצוה דלאחר (שבת) [שחיטה] דחו שבת שכבר נדחית השבת בשחיטה הפסח, תאמר במכשירי מצוה שלפני השחיטה שלא נדחה השבת עדיין. ד"א שמא ימצא זבח פסול ונמצא אותם מכשיריו שעשה מקודם כי בחלול שבת היו שנתברר כי לא היתה מצוה ראויה. ופריך רבי אליעזר **אי הכי** שחיטה נמי נימא הכי לא נשחוט שמא ימצא הזבח טרפה ונמצאת השחיטה באיסור ולא מצא ר' (יהושע) [ר"ע] תשובה. יש מי שאומר זאת התשובה השיב רבי (יהושע) [ר"ע] ברישא ונתפרכה, ואח"כ השיב התשובה הראשונה, מה לידחו מכשירי מצוה דלאחר שחיטה את השבת וכו' שאין בה פירכא. ירושלמי שלש עשרה שנה היה למד תורה ר' עקיבא לפני ר' אליעזר ולא היה משיב לו כלום [1] וזו תחלת תשובותיו שהשיב לו, אמר לו ר' יהושע הלא זה העם אשר מאסת בו צא נא הלחם בו עתה.

מתני' השיב ר"ע הזאה **תוכיח** שהיא משום מצוה והיא משום שבות כו', אמר ר' אליעזר ועליה אני דן כו', אמר לו הבא לי מועד לאלו כמועד לשחיטה. **תניא** אמר לו ר' אליעזר עקיבא בשחיטה השבתני בשחיטה תהא מיתתו אמר לו אל תכפירני

אם דחו מכשירי מצוה שלאחר שחיטה [6] **השבת כו'.** פי' בקונטרס מימחוי קרביו ותימה לר"י מה ראיה מייתי דילמא שאני התם משום דלא אפשר למיעבד מאתמול ונראה לר"י דמכשירי מצוה שלאחר שחיטה דקאמר היינו הקטר חלבים דאפשר להמתין עד הלילה ודחי שבת וכן ים בירושלמי דקא אמר ר' אליעזר אימורי ציבור יוכיחו אע"פ שאפשר להמתין למולאי שבת מה לי מכשירין שלאחר שחיטה כו' והא דפריך משחט נמי לא נשחוט אע"ג דשחיטה לא אפשר מ"מ פריך משום שכבר הוכיח שאין חילוק בין אפשר לא אפשר מדשרינן הקטר חלבים[2]:

הזאה דתרומה אגמריה. ואית לן למימר דר' אליעזר הי' סבור דבהזאה דפסח קאמר ר"ע ולכך היה משיב ועליה אני דן שתהא מותרת דהשתא סבירא לן דהזאה דפסח דחיא שבת וקאמר ליה ר"ע [3] זה חילוף שהיה סבור שר' אליעזר היה טועה במה שלמדו דאינה דוחה:

דתרומה גופה לא דחיא שבת. ואי"ת נילף דתיתי שבת מכל הנהו וי"ל משום דיכול לקיים מצות אכילת תרומה אחר השבת: **שמא** יעבירנה ארבע אמות. ואי"ת ואמאי חיישינן להכי הלא נושא מי חטאת טמא [4] ויחזור ויטמא את המים ויש לומר דמעביר בכלי אבנים ובכלי גלליס דלא מקבלי טומאה:

קטן בריא מחמין בו' דהא חזי. דווקא לר' אליעזר יש חילוק בין חזי לא חזי אבל ר' עקיבא אינו מחלק כלל דהא קאמר במתני' הזאה תוכיח[5]: **לא** שנא חלש ולא שנא בריא אין מחמין לו חמין בו'. וכי אמר רבי אליעזר דמכשירי מילה דחו שבת ה"מ היכא שהוחמו חמין מערב שבת דחזי:

[7] **מדקמהדר** אטמא שרץ קסבר אין שוחטין בו'. מכל מקום חייב הוא כרת לפי שהיה יכול לטבול ואז היו שוחטין וזורקין עליו כדאמר לקמן שוחטין וזורקין על טבול יום דשימשא ממילא ערבא: **שוחטין** וזורקין בו'. וא"ת אי שוחטי' וזורקי' על טמא שרץ אמאי כתב רחמנא טמא אינו עושה פסח פשיטא דהא כתיב איש לפי אכלו לעכב דבעינן גברא דחזי לאכילה כדמוכח בכילד עולין (לקמן עח:) ונראה לרש"י דאיצטריך לאשמעינן דחייב בפסח שני דלא נימא דמיפטר משום דשני תשלומין דראשון הוא דחזי בראשון חזי בשני דלא חזי בראשון לא חזי בשני כדאמר לקמן גבי מגיגה בכילד עולין (לקמן פ.) [8] אי נמי איצטריך למימרא דליבור עבדי בטומאה כדדרשינן איש כי יהיה טמא איש נדחה ואין ליבור נדחין:

אכילת

בריא ולא שנא חולה אין מחמין לו חמין דהכל אצל מילה חולין הן ולא חזו. ומותיב אביי עלה מילה חולין הן ולא חזו. אמר עולא ר' ענוש כרת דברי ר' אליעזר והא ערל לא חזי דכתיב וכל ערל לא יאכל בו ואע"ג דלא חזי גברא קתני ענוש כרת אלמא איכא חיובא עליה אפי' בזמן דלא חזי כל היכא דיכול לתקוניה נפשיה ולמעבד פסחא. ופריך **רבא קסבר ר' אליעזר אין** שוחטין וזורקין על טמא שרץ, וטמא מת שחל שביעי שלו להיות בערב פסח כטמא שרץ הוא ואין שוחטין עליו,

יח א מי' פכ"ג מהל' שבת הלכה ח [וסה"ו מהל' קרבן פסח הל"ו]: **יט ב** מי' פ"ה מהל' ק"פ הלכה ד:

מוסף רש"י

אל תכפירני בשעת הדין. כשאמר לו ר"ע הבא לי מועד לאלו כמועד לשחיטה, כעס ר"ע ואמר לו עקיבא בשחיטה השבתני בשחיטה תהא מיתתך, ואמר לו ר"ע אל תכפירני בשעת דין זה שאנו מוזקין ולינין זה כנגד זה ואל תכחד דבריך דאפשרים וחסור מה שלמדתני הזאה שבות כו' (ע"ז מו: ועי"ש עוד). **ויעבירנה ארבע אמות ברשות הרבים.** הוא הדין דמלי למימר ויוציא מרה"י לרה"ר, אלא שבריוב מקומות ועניים אמרינן יש לחוש להעברת מרבע אמות ואין לחוש להוצאה, כגון אם היה מונח בכרמלית או בקרקף או בגינה, דאין כאן איסור הוצאה דאוריי"תא ויש כאן איסור העברה ברה"ר, או הגמיהו על מנת ליטלו ולא להוציאו ומגלך להוציאו פטור משום הוצאה אם לא עמד לשם בינתיים, כדאמרינן במס' שבת (ה: סוכה מב). **אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ.** אין שוחטין וזורקין את הפסח על ידי טמא שרץ, ומדמה לפסח שני, ואף על גב דיכול לטבול ולאכול לערב, דאיכא מ"ד דס"ל הכי, ואינו לו מים אים כי יהיה טמא לנפש, ואפילו אל שביעי שלו ערב הפסח במשמע דהוה ליה בטמא שרץ, שאינו מחוסר אלא טבילה והזאה ויכול ליטהר כדי לאכול הפסח בלילה והכי משמע קרא דכתיב ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא, דמשמע הא לאחר יכולין לעשותו (זבחים כב: וש"נ).

רבינו חננאל (המשך)

מהזאה דפסח מותיב ודחה דברי עולא. ואוקימנא לעולם רבי אליעזר לימד לר' עקיבא כי הזאה כדי לטהרו לעשות הפסח אינה דוחה שבת וכאשר קבל רבי אליעזר השמועה כך מסרה לר' עקיבא. ועכשיו שדחה ר' אליעזר ואתא רבי עקיבא בעקיפין כדי שיזכור ר' אליעזר מתוך דברי ר' עקיבא גמרא שלו לפי שאין דרך תלמיד חכם לומר לרבו בפרהסיא שכחת מה שלמדתני. ולר' אליעזר הזאה טלטול בעלמא הוא אמאי לא דחיא שבת. אמר רבה גזירה שמא יעבירנה ד' אמות ברשות הרבים. וניעבריה דהא שמעינן ליה לר' אליעזר דאמר מכשירי מצוה כגון הרכבתו והבאתו חוץ לתחום דחו שבת. ופרקינן היכא שרי ר' אליעזר מכשירי מצוה היכא דגברא חזי, האי טמא הוא ולית עליה חיובא האידנא, לפיכך לא אידחא אפי' טלטול. **אמר רבה** קטן בריא מחממין לו חמין להברותו ולמולו בשבת דהא חזי, אבל קטן חולה אין מחמין לו חמין למולו בשבת דהא לא חזי. ודחי **רבא אי בריא הוא** חמין למה ליה אלא לא שנא

[1] [וסגה כירושלמי לפניו כאן הגי' וזו היא תחילת תשובתו הראשונה לפני ר' אליעזר אמר לו ר' יהושע אלא זה העם וכו'].